

NatuurNabij

CONTACTBLAD IVN EEMLAND

Het Soesterveen
Op pad met Ilco van Woersem
De Slakrups

BELEEF DE NATUUR!

Bestuur en Werkgroepen

Harm Jan Luth, voorzitter
06-51598157
voorzitter@ivn-eemland.nl

Bettie Walland, secretaris
035-5432384
secretaris@ivn-eemland.nl

Roel van Wijk, penningmeester
035-5422207
penningmeester@ivn-eemland.nl

Martine van der Kaa, bestuurslid
035-6011652
info@ivn-eemland.nl

Dick Nagelhout, bestuurslid
035-6022802
fotografie@ivn-eemland.nl

Communicatie
coördinator werkgroep: vacature

Cursussen
Henk-Jan Strang
06-49718070
cursussen@ivn-eemland.nl

Eemnes
Nelleke Bary
035-5382661
eemnes@ivn-eemland.nl

Excursies
Corry Heus
035-6023163
excursies@ivn-eemland.nl

Fotografie
Dick Nagelhout
035-6022802
fotografie@ivn-eemland.nl

Natuurpaden
Martien van Liempd
030-2292639
natuurpaden@ivn-eemland.nl

Natuur en milieu
vacature

Natuurwerkgroep Bunschoten
Wim Smeets
033-2983147
bunschoten@ivn-eemland.nl

Padden
Tim de Wolf
035-6026761
padden@ivn-eemland.nl

Planten
Marjan Dekker
06-24239907
planten@ivn-eemland.nl

Scholen
Mary van der Bijl en Alma Dijkgraaf
035-6021152
scholen@ivn-eemland.nl

Vlinders
Violet Middelman en Remco Vos
06-11268833
vlinders@ivn-eemland.nl

Vogels
Peter van der Wijst
06-26438782
vogels@ivn-eemland.nl

Wandelingen
Martine van der Kaa en Tanneke Voorintholt
035-6011652
wandelingen@ivn-eemland.nl

Weidevogels De Wulp
Roel van Wijk
035-5422207
weidevogels@ivn-eemland.nl

Ledenadministratie
Martine van der Kaa
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

NatuurNabij
Carla Franssen
natuurnabij@ivn-eemland.nl

Afdelingswebsite - www.ivn.nl/afdeling/eemland
redactie/invoer: Bettie Walland en Violet Middelman a.i.
webredactie@ivn-eemland.nl

www.ivn-eemland.nl
(domein voor emailadressen van de afdeling)
webmaster: Peter van der Wijst
webmaster@ivn-eemland.nl

foto omslag: Dick Nagelhout

NatuurNabij

Voorwoord

In deze herfsteditie slechts een enkele paddestoel, maar aandacht voor veel ander moois. En wat oproepen!
Veel leesplezier!
Carla Franssen en Bettie Walland, redactie

Oproep Bestuurslid

In april 2016 zal Martine van der Kaa drie jaar bestuurslid zijn. Zij wil wat gas terugnemen en stelt zich daarom niet herkiesbaar. Wie heeft nog wat tijd en energie om algemeen bestuurslid te worden?

Graag contact met het bestuur via bestuur@ivn-eemland.nl.
Of telefonisch via 06-51598157.

Topdag voor gidsen!

Maandag 12 oktober was misschien wel de drukste dag voor de natuurgidsen van IVN Eemland ooit.

Bij de Scholenwerkgroep kwam 9 keer een gids in actie voor de herfstlessen. Voor een aangevraagde wandeling gingen 4 gidsen in Lage Vuursche van start.

Nieuwe inwoners van Soest gingen vanaf molen De Windhond aan de wandel over de Eng, met 2 gidsen.

Dat betekent dat er 15 keer een gids actief was op één dag!

Een reden om trots te zijn!

Martine van der Kaa

Herfstlessen - zie ook pagina 11 - foto: Alma Dijkgraaf

5	Het Soesterveen.
7	Op Pad met Ilco van Woersem
10	De Slakrups
11	Klaver
12	Najaarsexcursie
13	Buxusmot
15	Publiekswandelingen

COLOFON

NatuurNabij
Afdelingsblad van IVN Eemland
www.ivn.nl/afdeling/eemland

Secretariaat IVN Eemland
p/a van Lenneplaan 76
3768 XL Soest
email: secretaris@ivn-eemland.nl

Contributie/donatie 2015

Leden: € 19,00

Donateurs: € 14,00

Gezinsleden: € 5,00

KOPIJ:
natuurnabij@ivn-eemland.nl

DRUKKER:
Editoo B.V. te Arnhem

Van de voorzitter

Duurzaamheid

Vrijdag 9 oktober was het de landelijke dag van de duurzaamheid. Al weer voor de zevende keer. Het initiatief komt van de St. Urgenda, organisatie voor duurzaamheid en innovatie. Particulieren, bedrijven, overheden, scholen en maatschappelijke organisaties lieten zich van hun "groenste" kant zien.

IVN is vanouds een organisatie voor natuur- en milieueducatie. Ik weet niet op welk moment het begrip duurzaamheid daarbij is gevoegd. Niettemin, wij werken aan een duurzame samenleving. Door contact met de natuur word je je bewust van de waarde ervan. Dat hebben wij in ons bloed.

Tot nu toe zijn wij door één gemeente in ons gebied benaderd mee te werken op dit terrein. Soest werkt aan de totstandkoming van een Duurzaamheidsplan 2016 - 2020 en wil dit samen doen met de Soester samenleving.

Wij, IVN Eemland hebben wel een werkgroep natuur- en milieubeleid, maar geen werkgroep duurzaamheid. Ben jij geïnteresseerd in dit soort thema's? Wil je meedenken, meepraten, meedoen? Meld je bij mij aan om onze krachten te bundelen!

Harm Jan Luth

Wens

Er bestaat een archief waarin de geschiedenis van IVN Eemland is vastgelegd en vele leuke wetenswaardigheden kunnen worden gevonden in o.a. plakboeken. Daar blijkt bijvoorbeeld uit dat Prins Claus nog eens een gidsendiploma heeft uitgereikt bij onze vereniging. Ook heeft IVN Eemland een mooie verzameling natuurboeken. Deze pareltjes liggen ergens opgepropt in een kamertje en dat is reuze zonde.

Zou er ergens een ruimte te vinden zijn, waar deze waardevolle spullen goed kunnen worden bewaard en het liefst ook geraadpleegd en uitgezocht?

Basiseis: plaats voor 2 grote boekenkasten.

Helemaal mooi zou een iets grotere ruimte zijn, waarin de werkgroepen hun bijeenkomsten kunnen houden, maar dat zal wel een droom blijven.

IVN Eemland is geen rijke vereniging en kan niet meer dan een onkostenvergoeding betalen.

Wie niet waagt die niet wint: WEET IEMAND EEN RUIMTE??

Graag een mailtje naar bestuur@ivn-eemland.nl

Verhoging contributie/donatie

De Algemene ledenvergadering van IVN Eemland is in april jl. akkoord gegaan met het voorstel tot verhoging van de contributie- en donatietarieven.

Met ingang van 1 januari 2016 gelden bij IVN Eemland de volgende tarieven:

Actieve leden € 20,00 (was € 19)

Donateurs € 15 (was € 14)

Huisgenootleden/huisgenootdonateurs: dat blijft € 5

Korting automatische incasso €1,00

Aanleiding oa: IVN Eemland is voor leden en huisgenootleden aan IVN Landelijk een afdracht verschuldigd.

Deze afdracht is met ingang van 1 januari 2016 verhoogd: van € 8,65 naar € 10,00 per lid en van € 1,25 naar € 1,60 per huisgenootlid.

Als u lid bent van IVN Eemland maar niet of niet langer actief bent in een werkgroep of anders, dan kunt u ook donateur worden.

In dat geval graag bericht naar de ledenadministratie: ledenadministratie@ivn-eemland.nl

Het Soesterveen

Een klein pareltje in Soest, dat de mogelijkheid krijgt om te gaan groeien

september 2015, door Violet Middelman

Het Soesterveen is het laatste stukje hoogveen in de provincie Utrecht met zeldzame veenplanten. Vanwege de kwetsbare natuur is dit natuurgebied niet vrij toegankelijk. Van oorsprong is Soesterveen een nat hoogveengebied. Door verdroging in de regio verdwijnt dit oerlandschap langzaam.

Vrijwilligers van Natuurmonumenten houden het oprukkende bos in toom door met de hand jonge bomen en struiken te verwijderen. Daardoor vind je hier nog steeds zeldzame planten.

Het natuurgebied is eigendom van Natuurmonumenten. Als verbindingszone is Soesterveen nu onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur, de levensader van Nederlandse natuurgebieden.

Boswachter Stef van Helmondt, Natuurmonumenten, geeft toelichting op de actuele ontwikkelingen van dit gebied.

Wat maakt het Soesterveen zo bijzonder?

Stef van Helmondt: Momenteel is het Soesterveen het laatste stukje hoogveen van de provincie Utrecht. Een klein pareltje!

Dit huidige stukje hoogveen is het restant van wat ooit een groter hoogveengebied was, en nu een geïsoleerd gebiedje is. Een aanzienlijk deel van het oorspronkelijke hoogveen is in het verleden geschikt gemaakt voor bebouwing, o.a. voor de wijken Overhees en Boerenstreek en landbouw. Hiervoor werd de afwatering aangepast, waardoor het veen steeds droger werd.

Anno 2015 is er nog maar zo'n 2 hectare hoogveen overgebleven, maar op dat kleine oppervlak vinden we nog steeds zeldzame soorten planten zoals Veenmos, Veenpluis, Kleine zonnedauw en diverse soorten Zegge. Deze soorten planten zijn zeer afhankelijk van het natte heidegebied/hogveen.

Soesterveen - foto: Roy Mes

Bruine metaalvlinder - foto: Remco Vos

De Bruine metaalvlinder is een zeldzame nachtvlinder die vooralsnog een veilige basis lijkt te hebben in het Soesterveen.

Er zit ook een populatie van de schietmot, *Limnephilus elegans*, een zeldzame soort, waarvan het hoge aantal exemplaren op dit kleine oppervlak zeer opmerkelijk is. Moerassprinkhaan en Sikkelsprinkhaan voelen zich ook thuis in het Soesterveen.

Waarom wordt het Soesterveen uitgebreid?

Stef van Helmondt: Natuurmonumenten heeft de ambitie om de natte heide sterk uit te breiden. Deze uitbreiding is noodzakelijk om tot een duurzame instandhouding van het Soesterveen te kunnen komen.

Een verbetering van de waterhuishouding is een belangrijke voorwaarde voor het herstel van de natuurwaarden in dit beheertype.

Van zo'n 2 hectare momenteel wil Natuurmonumenten uitbreiden naar 13 tot 15 hectare.

Met deze uitbreiding kan het gebied van cruciaal belang worden als uitvalsbasis voor het herkoloniseren van dit toekomstige natuurgebied.

Moerassprinkhaan - foto: Remco Vos

Hoe wordt/is bepaald dat deze uitbreiding nut heeft?

Stef van Helmondt: Aan de hand van onderzoek in de aangelegen gebieden is gebleken dat de oude veengrond nog steeds aanwezig is.

Door middel van het afgraven van de bovenlaag, het dempen van sloten en het vasthouden van grond- en regenwater kunnen de huidige landbouwgronden/weilanden weer worden omgevormd naar hoogveen.

Door uitbreiding van het natte heide-biotop krijgen de bijzondere flora en fauna de kans om zich uit te breiden en worden daarmee minder kwetsbaar.

Wordt het gebied op termijn openbaar toegankelijk?

Stef van Helmondt: Als Natuurmonumenten vinden we het belangrijk dat de mensen de natuur kunnen beleven. Het idee nu is om een vlinderpad vanaf de Boerenstreek door het nieuwe gedeelte van het Soesterveen aan te gaan leggen.

We zullen echter altijd de afweging maken of de natuurbeleving in verhouding staat met eventuele verstoring van een gebied. Als we 2 hectare hoogveen kunnen vergroten naar zo'n 13 hectare is dat geweldig, maar het kan natuurlijk niet zo zijn dat dan door vervuiling en verstoring de vooruitgang teniet wordt gedaan.

In het Soesterveen is er een groep vrijwilligers actief, waarom?

Stef van Helmondt: Al 15 jaar of langer zetten vrijwilligers

zich in om het gebied te ontdoen van bosopslag.

De bomen rondom het Soesterveen laten veel zaden vallen, welke veelvuldig ontkiemen. Als hier niets aan gedaan wordt is het Soesterveen binnen enkele jaren geen veengebied meer, maar een berkenbos. Een berkenbos is ook mooi, maar heeft niet de potentie om de zeldzame soorten flora en fauna te laten voortbestaan die zich nu nog wel in het Soesterveen thuis voelen.

Dankzij alle vrijwilligers die zich de afgelopen jaren hebben ingezet, is het Soesterveen voldoende behouden gebleven om er nu weer een groter gebied van te kunnen maken.

Wat doen de vrijwilligers precies?

Stef van Helmondt: Van november tot en met maart wordt er door een groep enthousiaste vrijwilligers hard gewerkt om jonge boompjes en struikjes uit het veen te verwijderen. Zwaar, maar zeer nuttig werk.

Ook zijn er soms bedrijven die een teambuilding doen, en reken maar dat je van werken in het Soesterveen leert om samen te werken!

Kunnen mensen zich aanmelden om vrijwilliger te worden?

Stef van Helmondt: Jazeker, nieuwe vrijwilligers zijn van harte welkom!

Aanmelden kan via:

S.vanHelmondt@Natuurmonumenten.nl

Aan het werk in Soesterveen - foto: Remco Vos

Oproep!

voor informatie over het 'Ezelsveld' en het 'Burgemeestersbos'

In de directe omgeving van De Stompert en landgoed De Paltz liggen het Ezelsveld en het Burgemeestersbos. De Werkgroep Wandelingen is geïnteresseerd in de herkomst van de naamgeving van deze twee gebiedjes. Ondanks herhaalde pogingen deze herkomst te achterhalen zijn we helaas nog steeds niets wijzer.

Wie o wie weet er meer?

Reacties graag naar wandelingen@ivn-eemland.nl !!!

foto: Peter van der Wijst

Op pad met Ilco van Woersem, vleermuizenkenner

door Lia Huijskes

foto's: Ilco van Woersem en Carla Franssen

Vleermuizen doen mensen geen kwaad, vliegen niet in je haar en zuigen ook geen bloed. We zijn nieuwsgierig naar hun leefwijze en willen graag weten hoe het hen vergaat in Soest en omgeving. Daarom gaan we op pad met vleermuisdeskundige Ilco van Woersem, in het dagelijks leven als ecooloog werkzaam bij Van den Bijtel Ecologisch Onderzoek en Royal Haskoning DHV.

Park Vliegbasis Soesterberg

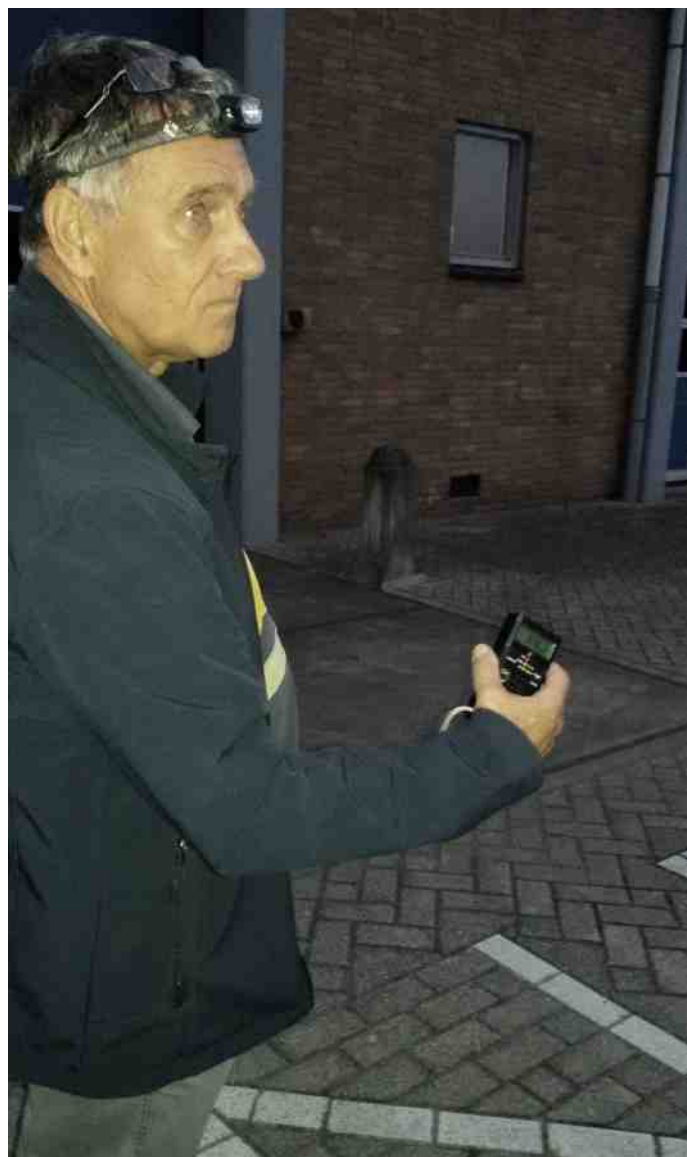
Op 1 september gingen we 's avonds, op uitnodiging van Ilco, naar het Park Vliegbasis Soesterberg. Deze avond stond het inventariseren van baltende vleermuizen op het programma. Dat kan vanaf een uur na zonsondergang, want vleermuizen gaan pas baltzen als ze zich hebben volgegeten. En dat betekent dat ze dus eerst op insectenjacht gaan.

Maar eerst even iets anders ...

We spraken af bij de fietsingang, want we gaan eerst 'iets' anders bekijken. Er zijn wespendienven gesignaleerd op de

vleermuisbehuizing, geïnstalleerd op advies van Ilco

Ilco toont de werking van de batdetector

vliegbasis, ze broeden er al voor het tweede jaar. Waar ze hun nest hebben, is nog niet ontdekt. We hadden helaas geen geluk, geen roofvogel te bekennen.

Dan maakt Ilco zijn rugzak open en laat twee hazelwormen vrij. In verband met de aanleg van een weg op het Park Vliegbasis Soesterberg moeten daar hazelwormen worden weggevangen en elders op het terrein uitgezet. Zonder een helpende hand overleeft de hazelworm de oversteek naar dat deel van het park niet. Hij moet daarvoor namelijk over een brede betonbaan kruipen, en zonder bescherming is hij dan een hele makkelijke prooi voor kraaien en buizerds.

Tijdens onze wandeling vloog er nog een zwerm kraaien over, een groep adolescenten die volgens Ilco (die ook vogelaar is) de volwassen kraaien behoorlijk dwars kan zitten. (Zo'n grote zwerm is een bijzondere waarneming, die we eigenlijk zouden moeten melden bij Waarneming.nl.)

Hoe gaat het met de vleermuis op de vliegbasis?

De vleermuispopulatie op het Park Vliegbasis Soesterberg is niet groot, daarvoor zijn de leefomstandigheden niet gunstig genoeg. Vooral het feit dat er weinig water is, is ongunstig. Er vond nieuwbouw plaats ten koste van veel bestaande gebouwen waar vleermuizen onderdak hadden. Gelukkig is de kraamkamer voor vleermuizen behouden en zijn er alternatieve verblijven voor vleermuizen gemaakt. Zo zijn er diverse (muur)kasten geplaatst, kokers in gevels ingemetseld en stootvoegen in spouwmuren uitgefreesd. Een spouwmuur is een prima verblijf voor de vleermuis: veilig, met stabiele luchtvochtigheid en temperatuur, zomers lekker koel en 's winters niet te koud. Inmiddels worden er op Soesterberg in een aantal nieuwe behuizingen vleermuizen waargenomen.

We gaan kijken of en welke vleermuizen er vanavond op jacht gaan en hopen ook baltende mannetjes te horen. Het menselijk oor vangt geluiden op tussen de 20 en (bij jonge kinderen) 20.000 kHz. Geluiden met meer dan 20.000 trillingen per seconde heten ultrageluiden en zijn voor ons te hoog om te horen.

Batdetector

Vleermuizen maken gebruik van deze ultrageluiden. Met hun neus of mond zenden ze een zeer hoog signaal uit dat weerkaatst op voorwerpen in de omgeving. De echo kunnen ze opvangen met hun oren, zodat ze de exacte plaats van het voorwerp kunnen bepalen, wat het is en hoe groot (echolocatie ook wel sonar genoemd). Op deze manier kunnen ze in het donker de weg vinden.

Omdat het dus onmogelijk is de geluiden van de vleermuis met het blote oor te horen, zeker als je al de nodige gehoorcelletjes in de loop de jaren bent kwijtgeraakt, krijgen we van Ilco een zogenoemde batdetector. Met de batdetector wordt het ultrageluid van de vleermuis geregistreerd en omgezet in voor ons hoorbaar geluid en kunnen er zelfs vertraagde opnamen van het geluid worden gemaakt. Zo kun je horen welke vleermuis er vliegt, want iedere vleermuissoort maakt een eigen geluid, op een eigen frequentie en met een eigen ritme.

Bij het water vliegt een aantal vleermuizen rond, die de toonhoogte van hun geluid aanpassen, zodat ze net iets hoger of lager zijn dan de ander. Zo hinderen ze elkaar niet met hun sonar.

Op de voormalige vliegbasis worden vooral de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger waargenomen.

Ruige dwergvleermuis van dichtbij

Maar je vindt er ook de rosse vleermuis, de watervleermuis, de franjestaart en de grootoorvleermuis. Deze avond hebben we mede dankzij de bat-detector de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de watervleermuis waargenomen.

Bikbergerbos, Huizen

Niet alleen vogels maken gebruik van nestkasten, maar ook vleermuizen. Op 11 september gaan we samen met Ilco en nog een paar genodigden de nestkasten controleren op territoriale ruige dwergvleermuizen. We hopen ook enkele rosse vleermuizen te zien. Vaak zit er minimaal een mannetje in het nestkastje, soms vergezeld door een of meerdere vrouwtjes.

Bij een eerdere inventarisatie zijn er wel 32 vleermuizen geteld. Dit keer treffen we een tiental ruige dwergvleermuizen in de nestkastjes én een slapende koolmees.

Na de schemering lopen we nog een rondje door het bos, in de hoop jagende en baltsende vleermuizen en sabelsprinkhanen te horen (en zien). Het bleef vooral stil. Heel bijzonder was wel dat we even na schemertijd een beuk met een spleet en gat ontdekten. Om de boom zwermden zeker vijf ruige dwergvleermuizen (ook vlak langs ons heen). Ze vlogen in en uit het gat, vaak zonder sonar, soms met sonar en andere geluiden waarmee ze met elkaar communiceerden. Vleermuizen kunnen dus ook goed op zicht en zonder sonar vliegen.

Ruige dwergvleermuis in slaappleats

Algemeen

De vleermuis is een beschermde diersoort. In Nederland leven er zo'n 17 vleermuissoorten.

De meest voorkomende vleermuizen zijn de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

Tussen de jachtmethoden van de verschillende soorten bestaan grote verschillen. Zo vliegt de rosse vleermuis hoog en snel en lijkt daarbij op de gierzwaluw. De watervleermuis vangt insecten door pal boven het wateroppervlak te vliegen. De grootoorvleermuis jaagt tussen boomtakken of zelfs in openstaande schuren en heeft een langzame en zeer wendbare vlucht.

Vleermuizen hebben als natuurlijke vijand o.a. de sperwer, boomvalk en bosuil. Maar ook de bosmuis presteert het om

een vleermuis te vangen, door tegen de muur op te klimmen en de hangende vleermuis te vangen. Katten, eksters en kauwtjes proberen uitvliegende vleermuizen te pakken, wat ze soms lukt.

Naast de ultrageluiden voor echolocatie maakt een mannetjes vleermuis rond augustus/september ook baltsgeluiden om wijfjes te lokken. In deze tijd paren de vleermuizen. Het vrouwtje slaat het zaad op in een speciale klier tot na de winterslaap. In het late voorjaar wordt de eicel van het vrouwtje bevrucht door de opgeslagen zaadcellen.

Vrouwtjes verzamelen zich dan in de zogenaamde kraamkamers. Iedere vleermuis weet daar feilloos haar jong terug te vinden op het gehoor, doordat de jonge vleermuis om zijn moeder roept.

Een jong is met 6 weken volgroeid; rond half juli zijn ze zelfstandig, maar blijven nog wel bij de moeders in de buurt.

De kans dat een vleermuis rabiës overbrengt is klein. In Nederland is er maar één soort (laatvlieger) die de ziekte kan hebben; zij zijn latent drager van hondsdolheid. Van de overige soorten vleermuizen in Nederland zijn geen besmettingen bekend. Bovendien kan de ziekte alleen worden overgebracht door een beet van een vleermuis. Een vleermuis zal nooit zomaar uit zichzelf bijten. Alleen als het dier wordt opgepakt kan hij uit zelfverdediging bijten. Pak dus nooit met blote handen een schijnbaar verzwakte of zieke of hulpeloze vleermuis op: niet aanraken!

De vleermuis in Nederland

- is het enige zoogdier dat kan vliegen
- vliegt met zijn 'handen',
- ziet met zijn oren en slaapt hangend aan zijn tenen
- heeft minuscule ogen, waarmee hij toch nog wel wat kan zien
- heeft een grote bek met een rij messcherpe tandjes
- eet vele muggen, motjes en torren per nacht
- houdt een winterslaap van 5 tot 7 maanden
- is 3 - 4,5 cm groot, weegt 3,5 - 8 g en zijn vleugels hebben een spanwijdte van 18 - 24 cm
- heeft een gemakkelijk beweegbaar skelet en kan door zeer nauwe kieren (tot 1 cm) kruipen
- kan door zijn speciale bouw niet graven en is op boomholten, gebouwen, grotten e.d. aangewezen
- wordt gemiddeld 10 jaar, met uitschieters van wel 20 jaar
- kan honderden kilometers vliegen en bijvoorbeeld zelfs de oversteek naar Engeland maken

Bronnen oa.: www.vleermuis.net, www.vleermuizen.be, www.geaflecht.nl/de_vleermuis_in_de_schijnwerper

Vleermuis verlaat zijn schuilplaats

Zomaar in een Soester achtertuin

Vrijdag 25 september waren wij aan het borrelen met een paar vriendinnen, wachtend op een smakelijk diner.

De laatste gast komt aan de voordeur en roept ineens: "kijk nou daar eens, een roofvogel eet een duif!"

Wij doen de deur open en op een afstand van hooguit 6 meter zit een sperwer als een standbeeld op haar prooi. Saskia had bij toeval een fototoestel bij zich, ze kreeg uitgebreid de kans de camera uit haar tas te halen en een paar mooie foto's te schieten. Waarna de sperwer haar buit vastgreep en kalm de tuin weer uitvloog. Onze avond kon niet meer stuk!

Carla Franssen

foto hieronder: Saskia van Manen

NN in PDF

Wilt u de NatuurNabij liever digitaal (PDF) ontvangen?

Graag een mailtje naar:
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

De Slakrups

door Violet Middelman

De komende weken kan er een bijzonder rupsje worden waargenomen, de Slakrups.

De Slakrups (*Apoda limacodes*) is een nachtvlindersoort uit de familie Slakrupsen, die wereldwijd door zo'n 1000 soorten wordt vertegenwoordigd. In Nederland komen maar 2 soorten van deze familie voor, de Slakrups en de Kleine slakrups.

De Kleine slakrups komt voorlopig alleen nog voor op de Veluwe en in Twente, de Slakrups komt voor in bosachtige gebieden op de zandgronden in het binnenland en in de duinen aan de kust.

Zowel de Nederlandse als de wetenschappelijke naam verwijzen naar het uiterlijk van de rups, namelijk dat deze zich als een slak voortbeweegt. De pootjes van de rupsen zijn vrijwel niet ontwikkeld, waardoor ze zich, net als een slak, over een slijmspoor voortbewegen.

Van augustus tot en met oktober zijn de rupsen te zien. Ze zitten meestal aan de onderkant van bladeren maar als ze groter zijn kan je ze regelmatig op de grond aantreffen, als ze een pad oversteken op zoek naar een plek om tussen bladeren te verpoppen.

De rupsen vreten vooral eik maar ook beuk en esdoorn worden wel gegeten.

De rupsen zijn, afgezien van het ontbreken van buikpootjes, ook bijzonder omdat ze zowel hun kop als hun 'echte' insectenpootjes net als een schildpad kunnen intrekken.

De bolle vorm doet dan nauwelijks aan een rups denken.

De rupsen overwinteren als rups in een cocon, waarin ze in het voorjaar vervellen tot een pop. Vanaf eind mei komen de vlinders uit de pop. De mooie frisgroene rupsen, met geel en roze details zijn dan veranderd in kleine bruinachtige vlinders.

De vlinders laten zich overdag niet vaak zien, maar komen 's avonds en 's nachts wel goed op licht af. Ze zoeken een partner om mee te paren, zetten de eitjes af en na 2 weken komen er kleine rupsjes uit die na minimaal 4x vervellen weer een cocon maken om te overwinteren.

Zie je zo'n rupsje, stuur dan een foto met datum en locatie naar vlinders@ivn-eemland.nl

Of voer de waarneming zelf in op Waarneming.nl.

Slakrups - paring - foto: Remco Vos

Slakrups - de rups met spoor - foto: Remco Vos

Meriansborstel

Ook deze mooie verschijning wordt in de herfst veel gezien: de rups van de meriansborstel (*Calliteara pudibunda*).

Een zeer algemene nachtvlindersoort, die verspreid over het hele land voorkomt, vooral op de zandgronden en in de duinen. De vlinder vliegt in voorjaar en voorzomer.

De rups (juli tot in oktober) groeit langzaam. Bij veel wind worden de rupsen uit de bomen geblazen. Onder de bomen kruipen ze weg naar een veilige verpoppingsplek.

Ze overwinteren als pop in een dunne zijdeachtige cocon, in mei komen de vlinders weer tevoorschijn.

tekst en foto: Bettie Walland

bronnen: Vlindernet.nl, Natuurbericht.nl

Meriansborstel

Rode, Witte en Basterd klaver

tekst en foto's: Bertus van der Laan

Het herkennen van deze klavers kan lastig zijn, vooral als er alleen blad is. Maar door de tips van Jasper tijdens de inventarisaties van de Plantenwerkgroep zijn ze uit elkaar te houden.

De Rode klaver is aan de bloem wel te herkennen, maar het uit elkaar houden van de Witte en Basterd klaver kan lastig zijn, beide klavers hebben soms roze bloemen.

De Rode en Witte klaver hebben halvemaaanvormige vlekken op de blaadjes.

Het blad van de Witte klaver is veel ronder dan het blad van de Rode klaver, dat meer ellipsvormig is.

Witte klaver heeft kruipende stengels, op knopen wortelend. Rode en Basterd klaver hebben rechtopstaande stengels.

witte vlekken op het blad van Rode en Witte klaver

bloemsteel Basterdklaver

Basterd klaver heeft een rechtopstaande stengel, die hol en gegroefd is. Basterd klaver heeft geen witte vlekken op het blad.

Als je in de bloemsteel knijpt voelt hij zacht aan.

Bij kneuzing van de bloem komt er een zoetig weeïge lucht vanaf de bloem.

kruipende stengel Witte klaver

Nog een Slakrups!

De Scholenwerkgroep trok de eerste 2 weken van oktober met 15 scholen de bossen aan De Zoom in om te bekijken wat er allemaal in het herfstbos gebeurt.

Niet alleen een speurtocht naar paddenstoelen, maar ook naar kleine diertjes in de strooisellaag.

Maandag 12 en dinsdag 13 oktober was het best koud maar mét 'n enkel lekker zonnestraaltje, dus heel plezierig om te doen en met allerliefste kinders ..

Daar doen we het voor!

In het groepje van Pieter Augustinus kwam een kind aanlopen met een bijzonder beestje op een dennenaald. Bij navraag bij Violet en Remco kwam het antwoord: een slakrups!

Alma Dijkgraaf

slakrups - foto: Alma Dijkgraaf

Najaarsexcursie

26 september 2015, door Violet Middelman

Een prachtige najaarszomerdag, blauwe lucht met mooie wolken en veel zon. Een ideale dag voor een excursie.

Toen we in het voorjaar de datum voor de excursie planden hadden we natuurlijk geen idee wat voor weer het zou worden. Mazzel dus!

Deze dag kregen we van Luc Knijnsberg, boswachter van PWN, een rondleiding door het gebied de Wimmenummerduinen bij Egmond aan Zee.

In Egmond begonnen we met koffie/thee bij strandpaviljoen De Uitkijk, met zicht op strand en zee, heerlijk.

De excursie begon bij de duinlandjes, akkertjes die in het verleden zijn aangelegd in de duinen waar de 'derpers' (dorpelingen) hun noodzakelijke groenten konden verbouwen. Daarna ging de wandeling duin op en duin af, telkens met mooie uitzichten, wolkenluchten en uitleg van Luc. Flora en fauna, we zagen echt heel veel moois.

De lunch nuttigden we 'in het veld', aan de rand van een klein meertje. We konden daar genieten van twee IJsvogels die over het water heen en weer vlogen, geweldig mooi om te zien.

Na de lunch liepen we langzaam weer terug naar het startpunt. Luc leidde ons langs een bunker, die tegenwoordig dienst doet als verblijfplaats voor vleermuizen en overwinterende vlinders. Zeker 50 Watervleermuizen verblijven daar tijdens de winter.

Rond 15.00 uur waren we terug bij de auto's. De meeste deelnemers gingen nog even naar strandpaviljoen De Uitkijk om na te kletsen na deze heerlijke dag.

Een beknopt overzicht van wat we o.a. hebben gezien:

Planten: Sikkeldklaver, Nachtsilene, Bitterling, Krielsilene, Duinkruiskruid, Stijve ogentroost, Driedistel, Doornappel

Paddenstoelen: Peperbus, Beursparasolzwam, Vuurzwammetje, Mestkaalkopje spec., Speldenprikzwam spec., Zwartwordende wasplaat, Puntmutswasplaat, Staalsteel-tje spec., Grote parasolzwam, Duindoornvuurzwam

Vogels: Torenvalk, Buizerd, Staartmees, IJsvogel

Insecten: Gamma-uil, Grote zwartwitmot, Hooibeestje, Kleine vuurvliinder, Blauwvleugelsprinkhaan, Hoornaarroofvlieg

foto - Violet / Remco

Doornappel: de Nederlandse naam heeft te maken met de vrucht: stekelig en groot. De hele plant is zeer giftig (met hallucinogene alkaloiden).

foto: Monique van Buuren

puntmutswasplaat - foto: Violet / Remco

lunchplek - foto: Violet / Remco

Een plaag: de buxusmot of buxusrups

3 september 2015, door Tymo Muus*

Afgelopen week haalde de buxusmot, onder de naam de buxusrups, het RTL Nieuws. Aanleiding voor dit bericht is het explosieve aantal berichten van rupsen in de tuin van gefrustreerde bewoners in Utrecht, Noord-Brabant en Zuid-Holland.

Deze in 2007 in ons land ontdekte soort heeft het voorzien op tuinen en plantsoenen met buxus.

Wat is de huidige situatie? Hoe 'serieus' is deze plaag?

Historie

In 2007 werd een vlinder gezien in Boskoop. Meerdere vlinders volgden en al gauw werd duidelijk dat er ook rupsen in ons land aanwezig waren. Uitbraken in Duitsland en elders in Nederland gaven ons te kennen dat deze exoot tot grote populaties kan leiden.

De soort komt oorspronkelijk uit Japan en China.

De uitbreiding vond plaats naar Noord-Brabant en het zuiden van Limburg. Ook in België dook de soort op. Het duurde niet lang of ook Frankrijk, Groot-Brittannië en diverse balkanlanden moesten eraan geloven.

Huidige uitbreiding

De soort breidt zich sterk uit in het zuiden van Nederland. Het gaat in Zuid Nederland om circa 5 à 10 kilometer per jaar op eigen kracht, maar vlinders duiken ook elders op als zij worden meegevoerd met verkeer en besmette planten.

Zo zijn er ook kleine populaties in de omgeving van Winterswijk, Enschede-Losser en Winschoten.

Incidenteel komt ze ook voor in Gelderland (omgeving Apeldoorn) en Noord-Holland.

De toename was in de eerste 3 jaar met zo'n 300%, dat is nu gedecimeerd. De soort breidt zich iets trager uit, maar daarentegen zijn de aantallen vlinders en rupsen op veel van de bekende Brabantse locaties hetzelfde gebleven of lokaal toegenomen.

2015 is een goed jaar!

De cyclus (ei, rups, pop en vlinder) kan plaatsvinden als de waardplant buxus aanwezig is. De vlinder heeft vrij spel, want respectievelijk 7 op de 10 tuinen bevat buxus. Voor sommige bewoners is buxus een plant die de absolute toon zet in een tuin.

Na een 2 of 3 generaties per jaar overwintert de soort als rups in een spinsel en als de winter mild is (zoals 2014-2015) dan is er relatief weinig uitval: de meeste rupsen overleven. Dat maakt al dat de soort een goede start maakt in 2015. Het warme weer heeft mogelijk zelfs tot een gedeeltelijke extra generatie geleid waardoor er meer vlinders verschijnen die voorts weer eitjes leggen. Want, hoe warmer het weer, des te sneller processen verlopen in de rups en hoe sneller een rups klaar is om te verpoppen om vervolgens als vlinder een volgende generatie te laten starten. Geen wonder dus dat Facebook, Twitter en Waarneming.nl overspoeld worden met foto's en waarnemingen van buxusmotten.

Besmetting herkennen

Het zal allereerst opvallen dat er veel blaadjes missen. Struiken worden niet per se bruin, maar vooral kaler.

Spinsels verraden de aanwezigheid van de tamelijk fraai gekleurde rupsen. Er zijn overigens ook veel spinnen die webben maken op buxusplanten, wees kritisch.

Vijf veelgestelde vragen over de buxusmot

„Kunnen we de buxusmot overal verwachten?“

Antwoord: Uiteindelijk is de soort overal te verwachten. Het noorden en midden van het land zijn voorlopig nog veiliggesteld. Als we de huidige toename bestuderen en deze lijn doortrekken dan valt te verwachten dat de soort al op zijn vroegst in 2025 heel Nederland gekoloniseerd heeft. Dat betekent dan dat u jaarlijks de rupsen op de buxus zal aantreffen, maar ook incidenteel vlinders bij de buitenlamp kunt aantreffen.

„Hoe kan deze exoot het hier zo goed doen?“

Antwoord: Het Europese klimaat is overeenkomstig met dat van Noord-Azië. De soort komt daar in zowel laaglandgebieden voor, ofwel waar het warm is, maar ook in hooggelegen gebieden is de soort in staat om vrieskou te doorstaan. Temperaturen van -10 zijn voor de rupsen 's winters geen probleem.

Buxus komt van nature niet in onze vrije natuur voor. Hierdoor is de soort aangewezen op tuinen. Omdat bijna iedereen wel buxus heeft zijn er in dorpen weinig natuurlijke barrières.

Aangetaste Buxus in Den Bosch. Het struikje is meer dan 15 jaar oud en binnen enkele weken verworpen tot dit..... foto: Remco Vos

één van de buxusmotrupsen die Violet en Remco in augustus jl aantroffen op een buxusstruikje in Den Bosch - foto: Remco Vos

De landschapsbarrières die er zijn in de vorm van rivieren, bossen en weilanden zorgen ervoor dat populaties explosief worden: het blijft een tuinsoort die heel honkvast blijft totdat het voedsel op raakt. In tegenstelling tot andere vlindersoorten legt de vlinder overigens tientallen eitjes en het zijn ook nog eens sociale rupsen: de soort staat het toe dat meerdere rupsen op één plant kunnen leven. Krachtige vijanden kent de soort hier nog niet.

„Is de soort schadelijk voor buxus?”

Antwoord: Ja, het is een zeer schadelijke soort die buxus volledig aantast. De buxus kan zich herstellen naar mate van geringe aantasting, het probleem is echter dat de buxusmot haar waardplant geen tijd geeft om zich te herstellen.

De soort is overigens vooral schadelijk voor de algemene *Buxus sempervirens*, de andere soorten *Buxus* worden minder snel aangevallen, hoewel er zeker tal van uitzonderingen van bekend zijn.

AZC Kinderfeestdag

Op 5 september jl organiseerde het Herman van Veen Arts Centre een AZC Kinderfeestdag op De Paltz.

IVN Eemland nam hieraan deel: er werden nestkastjes gemaakt en uilenballen uitplozen.

We leerden het Syrische woord voor uil, *Boema* en hoorden hun verhalen van bootjes op zee en lange tochten.

Het weer was prachtig, wij hebben samen met de kinderen en hun ouders enorm genoten.

Het is de bedoeling dat Herman van Veen Artscenter volgend jaar weer een soortgelijk evenement gaat organiseren. We zijn dan vast weer van de partij!

tekst en foto: Carla Franssen

„Hoe kan ik de soort bestrijden?”

Antwoord: Moeilijk, een tuineigenaar met een voorliefde voor buxus zal moeten begrijpen dat het vervangen van planten door nieuwe planten óf het bestrijden van rupsen een tijdelijke oplossing is. Het inzetten van bestrijdingsmiddelen leidt bovendien tot ecologische onrust en schade waarbij ook klappen worden uitgedeeld aan andere (vanuit de menselijke optiek gunstige) insectenpopulaties.

De meest rigoureuze oplossing is het vervangen van buxus door een alternatieve plant, iets wat moeilijk te accepteren is voor iemand die meerdere jaren gewend is geraakt aan een met deze plant ingerichte tuin.

„Welke alternatieven zijn er voor buxus?”

Antwoord: Er zijn tal van planten die soortgelijke eigenschappen hebben. Denk aan struikkamperfoelie (*Lonicera*), winterharde liguster (*Ligustrum*), kleine hulstachtigen (*Ilex*), aardbeiachtige struiken (*Potentilla fruticosa*) maar ook vogelkers, rozemarijn en lavendel zijn prachtige planten.

Men kiest vooral voor buxus als heester omdat het wintergroen is, sterk en goed naar te snoeien naar wens.

De genoemde alternatieven zijn overigens beter voor de natuur in uw tuin.

De planten zijn een goede nectarbron en de bloeiwijzen zijn aangenaam voor het oog. De buxusmot plaag is vanuit biologisch oogpunt nog niet eens zo slecht voor de Nederlandse "natuur".

**Dit artikel is op 3 september 2015 gepubliceerd op de website [Microlepidoptera.nl](http://microlepidoptera.nl).*

Tymo Muus gaf ons toestemming om het over te nemen in deze NatuurNabij.

<http://microlepidoptera.nl/nieuws/nieuws.php?id=82>. op die website ook een foto van de vlinder.

Publiekswandelingen IVN EEMLAND

Deelname aan de wandelingen is gratis (een vrijwillige bijdrage is welkom)

Van tevoren aanmelden is niet nodig

Informatie: wandelingen@ivn-eemland.nl

Diersporen op de Stulp

We zoeken naar sporen van de bewoners van het bos. Natuurlijk zijn pootafdrukken, de zogenoemde *prenten*, het meest tot de verbeelding sprekend. Maar dieren verraden hun aanwezigheid met een tal van andere sporen, waaraan je misschien niet zo gauw denkt! Zo kun je vaak zien welk dier ergens aan gegeten heeft en ook uitwerpselen verraden wie die daar heeft achtergelaten.

We gaan samen op zoek! Een hele leuke wandeling voor grote en kleine speurders.

Zondag 8 november 2015 om 14.00 uur

Locatie: De Stulp, Lage Vuursche

Startplaats: Kuil van Drakensteijn

Informatie: Martien van Liempd (030-2292639)

Honden kunnen niet mee!!

Cultuurhistorische wandeling

Een wandeling die begint in de oude dorpskern van Soest, bij de oude kerk. We vertellen u hoe Soest ontstaan is en waarom juist op die plaats. Er zijn nog veel sporen over uit vervlogen tijden. Aansluitend wandelen we over de Eng, een hooggelegen akkerbouw gebied, waar de boeren door de eeuwen heen probeerden een goede oogst te krijgen en dat viel niet mee op de arme grond, die hier aanwezig is. Maar daar hadden ze wel iets op gevonden.

Dat wordt u uitgebreid verteld door de natuurgidsen van IVN Eemland. Nu de bladeren van de bomen zijn, kunnen we met een beetje geluk een eind kijken vanaf de omloop van molen "De Windhond", die boven op de Eng staat.

Zondag 13 December om 14.00 uur

Locatie: Soest

Startplaats: Oude Kerk, Torenstraat 1, Soest

Informatie: Sien Overduin (035-6014841)

Lange wandeling

De gidsen van IVN Eemland leggen meestal de nadruk op de kleine dingen die in de natuur te zien zijn. Deze keer doen we het anders. We wandelen maar liefst 17 km door de verschillende landschappen van Soest: Landbouwgebieden, duinen, heide, bossen, strubbebossen en nog veel meer.

Daarover krijgt u van alles te horen, maar er moet wel stevig worden doorgestapt!

Zondag 10 januari 2016 om 10.00 uur

Locatie: Soest

Startplaats: Birkstraat, op het parkeerterrein bij Het Gagelgat/Avia

Informatie: Martine van der Kaa (035-6011652)

BOERDERIJWINKEL
HOEVE RAVENSTEIN
NAAST KASTEEL GROENEVELD

MET BIOLOGISCHE- EN STREEKPRODUCTEN
NATUURVLEES VAN HOEVE RAVENSTEIN
Vertrouwd & eerlijk Natuurvlees

Openingsuren Boerderijwinkel

Dinsdag t/m donderdag 10.00-17.00

Vrijdag 10.00-19.00

Zaterdag 10.00-17.00

Zondag & maandag gesloten

WWW.HOEVERAVENSTEIN.NL

INDIEN ONBESTELBAAR:
EREPRIJSSTRAAT 88
3765 AL SOEST

*Eemland Diervoeders
Ook voor al uw
vogelbenodigdheden!*

**EEMLAND
DIERVOEDERS**

BIRKSTRAAT 125A
3768 HE SOEST
TELEFOON 033 461 87 14

INFO@EEMLANDDIERVOEDERS.NL
WWW.EEMLANDDIERVOEDERS.NL

MA T/M VR 8:00 - 18:00
ZATERDAG 8:00 - 12:00

DE GROOTSTE EN VOORDELIGSTE IN DIERVOEDING

Vier seizoenen, één tuincentrum!

Het tuincentrum waar het draait om alles dat leeft, groeit en bloeit. Een zee aan levend groen staat u als ontvangstcomité op te wachten. Met verkwikkende geuren en een bonte pracht aan kleuren. Heerlijk om in te vertoeven.

Veel van onze bezoekers maken van hun "tuininkopen" een uitje. Lekker tuinstruinen, kiezen uit de wekelijkse aanbiedingen, leerzaam praatje maken met onze medewerkers en andere groenliefhebbers en wat eten en drinken in ons restaurant De Kastelein.

't Vaarderhoogt houdt regelmatig leuke publieksmanifestaties. Wilt u daarvan op de hoogte worden gehouden, meld u dan aan op onze site www.vaarderhoogt.nl.

Dorresteinweg 72b Soest, 035 - 6012883, www.vaarderhoogt.nl